

על רקע ההסכם עם איראן - האם למערב אינטרס לחסל את דעאש בעיראק וסוריה?

מר שבתאי שובל¹

בעידן הפוסט טרום גרעיני איראני - מי יהיה הכוח הצבאי שבפועל יעצור את התפשטות השפעת איראן באזור? ובכן... לא מי שחשבנו.

התקופה האחרונה הוכיחה שהדילמות העומדות בפני ישראל בתחום המלחמה בטרור לסוגיו המגוונים והשופעים, מורכבות מהצפוי. אחד מהאתגרים המקשים על ישראל לפעול הם הגדרת "עמית-טורף" הנטרפים ומתערבבים. כאשר שיתוף-הפעולה הביטחוני עם הרשות הפלשתינית מניב כל כך הרבה סיכולים, האם הרשות היא עמית או טורף? לעומת החמאס שהוא אויב גדול וברור (טורף). אך האם הכרעת החמאס בעזה לא תוביל לצמיחת דעאש (טורף מסוכן יותר)? ישראל לא התנגדה באופן פעיל (לא ביצעה ירי מכוון ויזום) לנוכחות שלוחה של אל-קאעדה - חזית אל-נוסרה, על גבולה בגולן. עם זאת ישראל ביצעה ירי מכוון וגלוי על אנשי חזבאללה כאשר ניסו להתמקם לאורך המשכו של אותו גבול. על-פי מהלכים אלה בעיני ישראל טורף אחד - אל-קאעדה עדיף על טורף אחר - חזבאללה.

ישראל מגבילה את מהלכיה הצבאיים מול החמאס, חזבאללה, חזית אל-נוסרה ודעאש, מתוך שיקול דעת. לעומת ישראל, ארה"ב נמצאת באובדן כיוון ואולי אפילו אבדן עשתונות מוחלט. עד כדי כך שנציג רשמי של שגרירות ארה"ב בישראל הודה בפורום סגור לאחרונה שלארה"ב אין למעשה אסטרטגיה "מבוססת" בסוריה, למען האמת (לדבריו) אין לה אסטרטגיה ברורה במזרח התיכון בכלל.

משמעות מציאות מבלבלת זו קשה עוד יותר לעיכול כפי שנראה בהמשך לגבי נושא דעאש.

¹ הכותב הינו עמית במכון למדיניות נגד הטרור (ICT).

לואקום מגבלות המערב באזור, נכנסת איראן כמדינת סף גרעינית. ההסכם החדש נתן לאיראן לגיטימציה דה פאקטו להמשיך את המדיניות האימפריאליסטית שלה תוך שימור והשבחת הפוטנציאל הגרעיני שלה. לאחר שיוסרו הסנקציות (2016), איראן יודעת שיקשה להשיב לתוקף. לצורך השבתם נדרש אישור מועצת הביטחון והסבירות שרוסיה וסין יסכימו להשיב את הסנקציות, אם איראן תפרוק עול, הוא קטן או אפסי. לאחר שאיראן תשלים את מהלכי ההשתלטות על האזור במדינות היעד, יתכן ויופעל עליה לחץ לחדול או להסיג את כוחותיה. בהחלט יתכן שאז, איראן תוכל לנצל את הלחץ הזה לתרץ את המעבר ליכולת גרעינית צבאית מלאה.

הסנקציות ולכן המשא-ומתן בנושא הגרעין, הגביל את נכונותם של איראן ושל חזבאללה להיכנס לעימות מלא ומקיף עם ישראל. לכן, מתוך חשש להסכם המתגבש עם ארה"ב, איראן גם לא הזרימה דיביזיות לעירק ולסוריה ונמנעה מלהשתמש ביכולת צבאית מלאה לצורך הכרעת המורדים ודעאש בסוריה. למעשה, על רקע השאיפה לגרעין וההתמודדות עם הניסיון להסיר את הסנקציות, נמנעה מאיראן האופציה לנצל את חולשת המשטרים בסוריה, עיראק ולבנון ולהפוך את שליטתה באזורים אלו למוחלטת.

כעת, כאשר המעצמות הכריזו בריש גלי שההסכם אינו קשור בשום דרך לתמיכתה של איראן בטרור או בכל מעשה תוקפני אחר מצידה - איראן תוכל לנצל את ההזדמנות להשלמת הסהר השיעי. יתכן שעתה, לאחר השגת ההסכם והסנקציות, איראן תזרים כוחות מאסיביים לסוריה, עיראק ולבנון. ייתכן שאיראן תבחר לפעול כפי שהיא יכולה במלוא עוצמתה ולהציל את שלטון אסאד ואולי להשליט את השיעים בעיראק מחדש על הסונים.

אם כך תבחר איראן לעשות - לכאורה - איש או יותר נכון שום מדינה לא יעמדו בדרכה של איראן.

ארה"ב לא תרצה להודות בכישלון ההסכם שהפך כלי שרת להקצנת האימפריאליזם האיראני (מעשה צמברליין). ארה"ב כנראה תמשיך לעמוד מהצד ולרטון מתחת לשפם מלמולים חסרי פשר (אביב ערבי, דמוקרטיה לכולם, הסכמי "שלום בזמננו", חרות, שוויון ואחוה). ישראל כמובן לא תתיימר לפעול כאשר איראן תפלוש (ישירות או באמצעות שליחים - כמעשה רוסיה בקרים או באוקראינה) לעיראק או לסוריה. תקוות המערב לעצירת הגייסות האיראנים נעוצה בגורם אחד רצחני ונורא - דעאש.

לכן, מול ישראל המוגבלת ומול ארה"ב אובדת העצות, דעאש הפכה לכוח הצבאי האפקטיבי היחיד מול איראן לחסום התפשטות של איראן לעיראק, לסוריה ולבנון ולהשלים את חלקו הצפוני של הסהר השיעי.

בעוד במצרים ובמדינות חצי האי ערב, שרידות דעאש היא איום על האינטרס של ישראל והמערב, למעשה במציאות הכאוטית והדינמית לעיפה של המזרח התיכון, שרידות דעאש במרחבי עיראק וסוריה תורמת לריסון איראן וחזבאללה ולטובת האינטרסים של המערב. כוחות אמריקנים על הקרקע בסוריה או בעיראק לצורך מלחמת חורמה בדעאש לא בהכרח יפעלו לטובת המערב. למעשה, ללא דעאש - אין מי שיעמוד כחסם לאיראנים.

כך, למרות שדעאש הוא איום אסטרטגי על תומכי המערב במזרח התיכון ("מדינות סוניות מתונות"), נראה באזור עיראק וסוריה כי נוכחותו אינה עומדת בסתירה לאינטרס המערבי. ניסיון להשמיד את דעאש באזור יביא להתחזקות נוספת של איראן הנוסקת והשפעתה באזור.

לגבי שאר המזרח התיכון - למצרים, סעודים, ירדנים ואחרים יש לעזור להילחם בדעאש בכל דרך.

הדעות המובאות בפרסום זה הן אך ורק של המחבר ולא בהכרח משקפות את הדעות של המכון הבינלאומי למדיניות נגד הטרור (ICT).